

https://www.revregn.no/journal/2021/7/m-1123/Milj%C3%B8rapportering_og_spr%C3%A5kkrav

Klima og bærekraft

Miljørappotering og språkkrav

Artikkelforfatteren oppfordrer Skattedirektoratet til å ta høyde for foretaks miljørapportering og tilhørende eksterne interessenter i sine vurderinger av språkkrav, i og med at regnskapsloven hjemler lovkravene for slik rapportering.

Førsteamanuensis, PhD
Even Fallan

Han har forsket på bærekraftsrapportering siden 1990-tallet, har doktorgrad på området fra Copenhagen Business School, og kommer med læreboka «Innføring i bærekraftsrapportering» i 2022.

Årsregnskapet og årsberetningen skal ifølge regnskapsloven være på norsk, men foretak som ønsker å rapportere på annet språk, for eksempel engelsk, kan søke om dispensasjon. Søknadene blir behandlet av Skattedirektoratet, på vegne av Finansdepartementet, utfra hensyn til ulike brukergrupper. En gjennomgang av dispensasjonsvedtak i vindkraftbransjen¹ indikerer at Skattedirektoratet fokuserer på et fåtall (finansielle) interessenter. Det samme gjelder en prinsipputtalelse fra Skatteetaten.²

Direktoratet oppfatter tilsynelatende ikke at eksterne effekter ved foretaks virksomhet – slik som miljøvirkninger³ – medfører at andre interessenter kan være regnskapsbrukere med vesentlige og legitime informasjonsbehov. Dette er særlig relevant i miljø-sensitive næringer som vindkraft.⁴ Det kan reises spørsmål ved i hvilken grad Skattedirektoratets prinsipputtalelse og dispensasjonsvedtak har tatt høyde for:

1. at regnskapsloven har de eneste vesentlige lovkravene om offentlig rapportering av miljøforhold mv.,
2. hva som er årsberetningens (og årsregnskapets) rolle i denne sammenheng, og
3. hvem som er relevante regnskapsbrukere i miljø-sensitive bransjer.

Ikke bare primære interessenter

De siste årene har «integrrert rapportering» og «bærekraftsrapportering» blitt nye moteord i revisjons- og regnskapsbransjen og blant foretak. I realiteten har Norge hatt krav i regnskapsloven om integrert rapportering (om økonomiske, sosiale og miljømessige forhold) og bærekraftsrapportering iallfall siden 1980-tallet. En konsekvens er at det har vært flere relevante brukergrupper for regnskapsrapportering fra norske foretak enn i mange andre land – ikke kun primære finansielle interessenter.

Pålegg om miljøforhold i års-beretningen

Regnskapsloven pålegger foretak over en viss størrelse å rapportere offentlig om miljøforhold mv. i styrets årsberetning.^{5#} Ingen andre lover krever slik konkret, regelmessig, offentlig tilgjengelig rapportering om miljøforhold fra foretak generelt. Regnskapsloven som hjemmel

¹ Skattedirektoratet har eksempelvis innvilget unntak fra språkkravet i regnskapsloven for (vedtaksår i parentes): Austri Raskiftet DA (2017), Bjerkreim Vind AS (2019), Falck Renewables Vind AS (2018), Fosen Vind DA (2020), Hamnefjell Vindkraft AS (2016), Hamnefjell Vindkraft Holding AS (2016), Hyfe Wind AS (2019), Hyfe Wind 2 AS (2019), Hyfe Wind 3 AS (2019), Hyfe Wind 4 AS (2019), Jæren Energi AS (2013), Norsk Vind Egersund AS (2019), Norsk Vind Skinansfjellet AS (2019), Norsk Vind Gravdal AS (2019) og Tellenes Vindpark AS (2017).

² www.skatteetaten.no/rettettkilder/type/uttalelser/prinsipputtalelser/dispensasjon-fra-enkelte-bestemmelser-i-arsregnskapsloven/

³ I resten av kronikken nevner jeg i hovedsak miljøforhold, men den er like relevant for andre eksterne effekter (både økonomiske og ikke-økonomiske).

⁴ Det er også særlig relevant for store foretak, som ofte har betydelig miljøpåvirkning samlet sett. I en undersøkelse av årsrapporter for 2020 har PwC funnet at 70 % av et utvalg foretak notert på Oslo børs har fått dispensasjon fra språkkravet. PwC kommenterer at foretakene risikerer å skyve deler av det norske investormiljøet fra seg ved å rapportere på engelsk. Hensynet til andre brukergrupper enn investorer, for eksempel de som blir påvirket av foretakets virksomhet gjennom eksterne virkninger, tilsier kanskje i enda større grad bruk (også) av norsk språk. (www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/aarsrapportene-slik-rapporterer-foretakene.html?elqTrackId=338cf7dfdb4b46bc972731f2bf0a4d83&elq=0c323709d57f459bb7617f8636c1343a&elqaid=18540&elqat=1&elqCampaignId=12412)

^{5#} Eller i annet dokument som styret i årsberetningen henviser til og stiller seg bak.

og årsberetningen som medium er dermed svært viktige både for eksterne interessenter som har økonomisk interesse av informasjon om foretaks miljøforhold og for eksterne interessenter som ønsker å holde foretak til ansvar for miljøforhold ut fra miljøhensyn. I tillegg krever regnskapsloven at de samme foretakene i note til årsregnskapet opplyser om utgifter til fremtidig disponering og opprydding.

I konsesjoner for vindkraftutbygging kan dette gjenfinnes som avsetninger til fjerning av anlegg og tilbakeføring av naturinngrep så langt som mulig. I regnskapsterminologi kan vi si at årsberetningen og årsregnskapet er ment å gi brukernyttig miljøinformasjon både for ressursallokerings- og kontrollformål.

Meld. St. 28 (2019-2020) om regjeringens politikk for vindkraft på land fremholder at lokal og regional forankring skal forbedres og at det skal tas mer hensyn til natur, miljø og naboer.

Vesentlig informasjon?

I Norge er altså årsberetningen og årsregnskapet særlig viktige kanaler for informasjon om miljøforhold ved foretaks virksomhet og produkter – men kan slik informasjon være vesentlig?

Vindkraftproduksjon på land har potensielt vesentlige eksterne effekter, både positive og negative. Den kan ha økonomiske konsekvenser for utbyggingskommuner og næringsaktører. Høyesteretts storkammer behandler for eksempel i 2021 lovligheten av vindkraftutbyggingen

på Fosen utfra samenes reindrifts-/kulturelle rettigheter. Saken gjelder også økonomisk erstatning for tapte beiteområder på noen titalls millioner.⁶

Meld. St. 28 (2019-2020) om regjeringens politikk for vindkraft på land fremholder at lokal og regional forankring skal forbedres og at det skal tas mer hensyn til natur, miljø og naboer. Meldingen tar opp potensielt vesentlige forhold som naturmangfold knyttet til naturtyper, fugl og pattedyr (spesielt villrein); landskap og friluftsliv; urørt natur – sammenhengende naturområder; økosystemtilnærming – samlet belastning; direkte og indirekte utslipp av klimagasser; reiseliv; kulturmiljø; nabovirkninger – visuell eksponering og støy; reindrift og annen samisk utmarksbruk; og elektronisk kommunikasjon.

Det har vært et stort, folkelig engasjement, inkludert sterk, lokal motstand mot vindkraftutbygging og det er liten tvil om at miljørapportering fra vindkraftforetak kan være relevant for flere interessentgrupper, og at regnskapslovens krav til årsberetningen og noter tilgodeser slike formål.

Relevant for hvem?

Det neste spørsmålet er; for hvilke interessenter er årsberetningen/årsregnskapet relevante informasjonskilder? Skattedirektoratet viser i sine vedtak til at Ot.prp. nr. 42 (1997-98) om ny regnskapslov *blant annet* angir investorer, kreditorer, ansatte og lokalsamfunn som relevante regnskapsbrukere. Stortingets formuleringer «blant annet» og det vide begrepet «lokalsamfunn» indikerer at opplistingen ikke er fullstendig.

For vindkraft viser Meld. St. 28 (2019-2020) til at innbyggere, lokale og nasjonale miljø-, friluft- og næringsorganisasjoner, næringsaktører og fritidsinteressenter innen reindrift, jakt og fiske, annet lokalt næringsliv, leverandører, nyhetsmedier, forskere, forvaltning mv. åpenbart også er relevante interessenter/regnskapsbrukere, sett i lys av regnskapslovens krav til miljøinformasjon.

Skattedirektoratet skriver også følgende i vedtakene: «Det er etter Skattedirektoratets vurdering [...] avgjørende ved vurdering av om dispensasjon fra kravet til å utarbeide årsregnskap og/eller årsberetning på norsk kan gis, at det ikke foreligger mulige brukere av regnskapsinformasjon som blir vesentlig berørt negativt ved en eventuell dispensasjon.»

Hva med lokalsamfunnet?

Skattedirektoratets dispensasjonsvedtak for de angitte vindkraftforetakene⁷ omtaler likevel ikke hensynet til lokalsamfunn eller andre eksterne interessenter som er opptatt av eller potensielt kan bli vesentlig påvirket av miljøforhold. Regnskapsbrukerne som Skattedirektoratet har diskutert, er vekselvis selskapet selv, konsernet, daglig leder, foretakets administrasjon, ansatte, styremedlemmer, majoritetsseier, eier(e), kunder og vindkraftbransjen med sentrale aktører og samarbeidspartnere. Det er altså etter behovsvurdering for disse interessentene at Skattedirektoratet konkluderer, for eksempel for Austri Raskiftet DA, med

⁶ Samtidig har grunneiere, som ikke driver med rein, fått kompensasjon for bruk av fjellandskap til vindkraft på flere hundre millioner kroner.

⁷ Jf. fotnote 1.

at: «... det anses at ingen øvrige brukere blir negativt berørt av at årsregnskapet og årsberetningen utarbeides på engelsk språk.»

Heller ikke i sin prinsipputtalelse om dispensasjon fra regnskapslovens språkkrav omtaler Skatteetaten hensynet til lokalsamfunn og andre brukergrupper.

Vektlegger interne interessenter

Årsberetningen og årsregnskapet gir informasjon fra styret til eksterne interessenter som ikke kan skaffe informasjonen på annet vis. Regnskapsbrukerne som Skattedirektoratet vektlegger i sine vedtak, er derimot i stor grad interne interessenter som har tilgang til informasjonen uavhengig av ekstern rapportering (daglig leder, administrasjon, styremedlemmer, selskap, morselskap) og majoritetseiere som kan velge sine representanter til styret og ansette daglig leder.

Lokalsamfunnet kan ikke flytte

Siden interne aktører gjerne utarbeider rapporteringen, kjenner de også innholdet, uavhengig av om endelig språk i rapporten er norsk og/eller engelsk. Mange av eierne i de aktuelle foretakene er dessuten store, ressurssterke, utenlandske foretak som frivillig har valgt å involvere seg i virksomhet i Norge, vel vitende om norske reguleringer/rammebetingelser. De har også råd til å få rapporteringen oversatt, om det er viktig. På den annen side blir innbyggere, lokale næringsaktører som reieiere og NGOer berørt av vindkraft uten å ha valgt dette selv. Lokalsamfunnet kan ikke flytte. Disse eksterne regnskapsbrukerne kan ikke skaffe seg denne miljøinformasjonen på annen måte. Er det hensiktsmessig at disse eksterne regnskapsbrukerne skal bli stilt i en dårligere situasjon enn rettighetene som regnskapsloven i utgangspunktet gir dem? Det er også en rekke norske selskaper som leverer årsregnskap og årsberetning på norsk, selv om de har store, utenlandske eiere, selv om de har utenlandske styremedlemmer, og selv om arbeidsspråket i foretaket eller bransjen er engelsk. Kanskje slike foretak i miljø-sensitive bransjer kan utarbeide tilsvarende rapportering på norsk og engelsk dersom viktige utenlandske interessenter har behov for det?

Språkkrav og rapporteringens rolle

Et annet spørsmål er om språket i årsberetningen og årsregnskapet er viktig? Stortinget og Finansdepartementet mener det. Ellers hadde ikke regnskapsloven inneholdt språkkrav. Årsaken ligger i rapporteringens rolle.

Årsberetningen kan være relevant for interessenter som beslutningsgrunnlag for ressursallokerings- og kontrollformål. Like viktig er miljørapporteringens rolle som incentivmekanisme for bedre miljøprestasjoner. Dette var også en årsak til at lovkravene ble innført: når styret må rapportere om foretakets miljøforhold og interessenter bruker rapporteringen for å kontrollere miljøstatus, så har styret et incentiv til å iverksette miljøtiltak som gir positive miljøprestasjoner å rapportere.

Forståelighet

Informasjonen i årsberetningen må ha høy kvalitet for å ha verdi som beslutningsgrunnlag og incentivmekanisme. Et av kvalitetskriteriene for brukernyttig informasjon er forståelighet. Språk er et aspekt ved forståelighet. Selv om mange nordmenn behersker engelsk godt, anser altså Stortinget at bruk av norsk språk har en så stor verdi for regnskapsbrukerne at kravet er lovfestet.

Ikke relevante/vesentlige?

Skattedirektoratet har i sine dispensasjonsvedtak tilsynelatende vurdert at miljøforhold og relaterte interessenter ikke er relevante/vesentlige, selv i miljø-sensitive næringer og selv om miljørapportering reguleres i regnskapsloven. Vedtaket for Fosen Vind DA av 6. oktober 2020 indikerer at selv ikke den kraftige vindkraftmotstanden de siste årene og Meld. St. 28 (2019-2020) fra juni 2020 har påvirket Skattedirektoratets vurdering av relevante regnskapsbrukere.

Speiler Skattedirektoratets prinsipputtalelse og dispensasjonsvedtak deres oppfatning av hvor vesentlig miljøforhold er? Hvor vesentlig *rapportering* om miljøforhold er? Hvor vesentlige interessenter som påvirkes av miljøforhold er? Er den oppfatningen i så fall i samsvar med samfunnets forventninger og behov i 2021?

Kronikken kommer i forlengelsen av en studie om miljørapportering blant norske vindkraftselskaper som kommer i Magma's regnskapsnummer.